

การวิจัยและพัฒนาในงานพัฒนาชุมชน

Research and Development in Community Development

พัชรี ศรีสังข์*

Patcharee Srisung

บทคัดย่อ

การวิจัยและพัฒนาในงานพัฒนาชุมชนมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ นักพัฒนาชุมชนนำความรู้และขั้นตอนการวิจัยและพัฒนา มาบูรณาการกับกระบวนการพัฒนาชุมชน ช่วยให้วิธีการแก้ไขปัญหาที่ใช้มีความน่าเชื่อถือ ส่งผลให้การพัฒนาชุมชนเกิดประสิทธิผลและเกิดประสิทธิภาพได้อย่างแท้จริง กิจกรรมที่สำคัญในแต่ละขั้นตอนของการวิจัยและพัฒนาในงานพัฒนาชุมชนประกอบด้วย (1) ขั้นตอนการวิจัยเพื่อค้นพบทฤษฎีอันเป็นพื้นฐานการพัฒนาเป็นขั้นตอนนำแนวคิดการพัฒนาชุมชนที่ผ่านการศึกษาค้นคว้ามาศึกษาชุมชน วิเคราะห์ปัญหาชุมชน และจัดลำดับ ความสำคัญของปัญหาและความต้องการของชุมชน (2) ขั้นตอนพัฒนานวัตกรรมต้นแบบ เป็นขั้นตอนจัดทำและตรวจสอบคุณภาพของแผนงานและโครงการพัฒนาชุมชนโดยผู้เชี่ยวชาญ (3) ขั้นตอนทดลองใช้นวัตกรรมต้นแบบนำร่องขึ้นต้นครั้งที่ 1 เป็นขั้นตอนที่มีการออกแบบแผนการทดลอง ใช้แผนงานและโครงการพัฒนาชุมชนต้นแบบ นำร่องกับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง มีการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย ดำเนินการทดลองใช้แผนงานและโครงการพัฒนาชุมชนตามที่ได้ออกแบบแผนการทดลองไว้ วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการทดลองใช้ขึ้นต้น (4) ขั้นตอนปรับปรุงพัฒนานวัตกรรมต้นแบบให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น นำแผนงานและโครงการมาปรับปรุงปัญหาอุปสรรค (5) ขั้นตอนทดลองใช้ขยายผลนวัตกรรมต้นแบบที่ได้ปรับปรุงให้สมบูรณ์ ครั้งที่ 2, 3 ..... เป็นขั้นตอนที่มีการออกแบบแผนการทดลองใช้แผนงานและโครงการที่ได้ปรับปรุงปัญหาอุปสรรคแล้ว กับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ใช้เครื่องมือการวิจัยที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้ว ดำเนินการ ใช้แผนงานและโครงการที่ได้ปรับปรุงปัญหาและอุปสรรคแล้ว ตามจำนวนครั้งที่ต้องการทดลองใช้ขยายผล วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้และสรุปผลการทดลองใช้ขยายผล (6) ขั้นตอนตรวจสอบคุณภาพค่านิยมนวัตกรรมต้นแบบที่ได้ปรับปรุงต่อเนื่อง เป็นขั้นตอนที่มีการออกแบบแผนการทดลองใช้แผนงานและโครงการพัฒนาชุมชนที่ได้ปรับปรุงต่อเนื่อง กับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง มีการสร้างและตรวจสอบคุณภาพ เครื่องมือการวิจัย การสำรวจตรวจสอบคุณภาพค่านิยมการใช้แผนงานและโครงการพัฒนาชุมชนที่ได้ปรับปรุงต่อเนื่องตา, แบบแผนการทดลอง วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้และสรุปผลการตรวจสอบค่านิยม และ (7) ขั้นตอนเผยแพร่นวัตกรรมสู่สาธารณชนด้วยการสรุปผลการวิจัยและพัฒนาในงานพัฒนาชุมชน เขียนรายงานและเผยแพร่แผนงานและโครงการที่เป็นนวัตกรรมใน รูปบทความหรือนำเสนอในงานประชุมสัมมนาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน

คำสำคัญ: การวิจัยและพัฒนา งานพัฒนาชุมชน

* รองศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

Abstract

Research and development (R&D) in community development helps community developers to integrate knowledge and R&D process into community development process to solve communities' problems effectively. Important activities in each process include (1) the discovery of theories as a basis of the development, (2) the development of the initiative innovation model, (3) the first test of the initiative innovation model, (4) the improvement of the initiative innovation model, (5) the test of the completed innovation model, (6) the quality check process of the model, and (7) the implementation of the model to the public.

Keywords: Research and Development Community Development

บทนำ

การวิจัยและพัฒนาในงานพัฒนาชุมชนเป็นบทความที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอการประยุกต์ใช้ความรู้การวิจัยและพัฒนาบูรณาการกับงานพัฒนาชุมชนให้เป็นหนึ่งเดียวกันเพื่อยกระดับคุณภาพงานพัฒนาชุมชนหรือคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีความน่าเชื่อถือแล้ว ยังส่งผลให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนเกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพได้อย่างแท้จริง กล่าวคือ การนำกระบวนการวิจัยและพัฒนาบูรณาการกับกระบวนการพัฒนาชุมชน จะช่วยให้นักพัฒนาชุมชนแสวงหาความรู้หรือวิธีการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาชุมชนได้อย่างเป็นระบบ วิธีการแก้ไขปัญหาและเครื่องมือที่ใช้ประเมินผลการแก้ไขปัญหาจะได้รับการตรวจสอบคุณภาพก่อนเพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือ นอกจากนี้วิธีการแก้ปัญหาดังกล่าวจะถูกนำไปทดลองใช้ขั้นต้นหรือนำร่องก่อน เพื่อดูประสิทธิผลที่เกิดขึ้นว่า ได้ผลดีหรือไม่ทำให้ช่วยประหยัดงบประมาณรวมถึงทรัพยากรทุกด้านได้ดีกว่านำวิธีการแก้ปัญหานั้นไปดำเนินการเต็มพื้นที่แล้วผลที่เกิดขึ้นไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างแท้จริง ในกรณีที่วิธีการแก้ไขปัญหาก่อเกิดประสิทธิผลดี ก็นำวิธีการแก้ปัญหาดังกล่าวไปทดลองใช้ขยายผลเต็มพื้นที่ ส่งผลให้นักพัฒนาชุมชนบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาแล้วยังช่วยให้นักพัฒนาชุมชนได้รับการยอมรับจากสาธารณชนในความเป็นมืออาชีพด้วย

แนวคิดพื้นฐานของการวิจัยและพัฒนาที่มีความสัมพันธ์กับงานพัฒนาชุมชน**1. ความหมายของการวิจัยและพัฒนาและการพัฒนาชุมชน**

1.1 ความหมายของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีชื่อถูกต้องสมบูรณ์คือ Research, Development and Dissemination หรือ R + D + D เพราะมีการเผยแพร่ผลของการพัฒนาในขั้นตอนสุดท้ายด้วย แต่นิยมพูดอย่างแพร่หลายย่อว่า "R&D" ซึ่งเป็นกระบวนการศึกษาค้นคว้านวัตกรรมที่เป็นวัตถุ อาทิ วัสดุ อุปกรณ์ ชิ้นงาน หรือรูปแบบ วิธีการ กระบวนการ ระบบปฏิบัติการอย่างเป็นระบบ เพื่อมุ่งพัฒนาทางเลือกหรือวิธีการใหม่ๆ ในการเพิ่มระดับคุณภาพงานหรือคุณภาพชีวิต

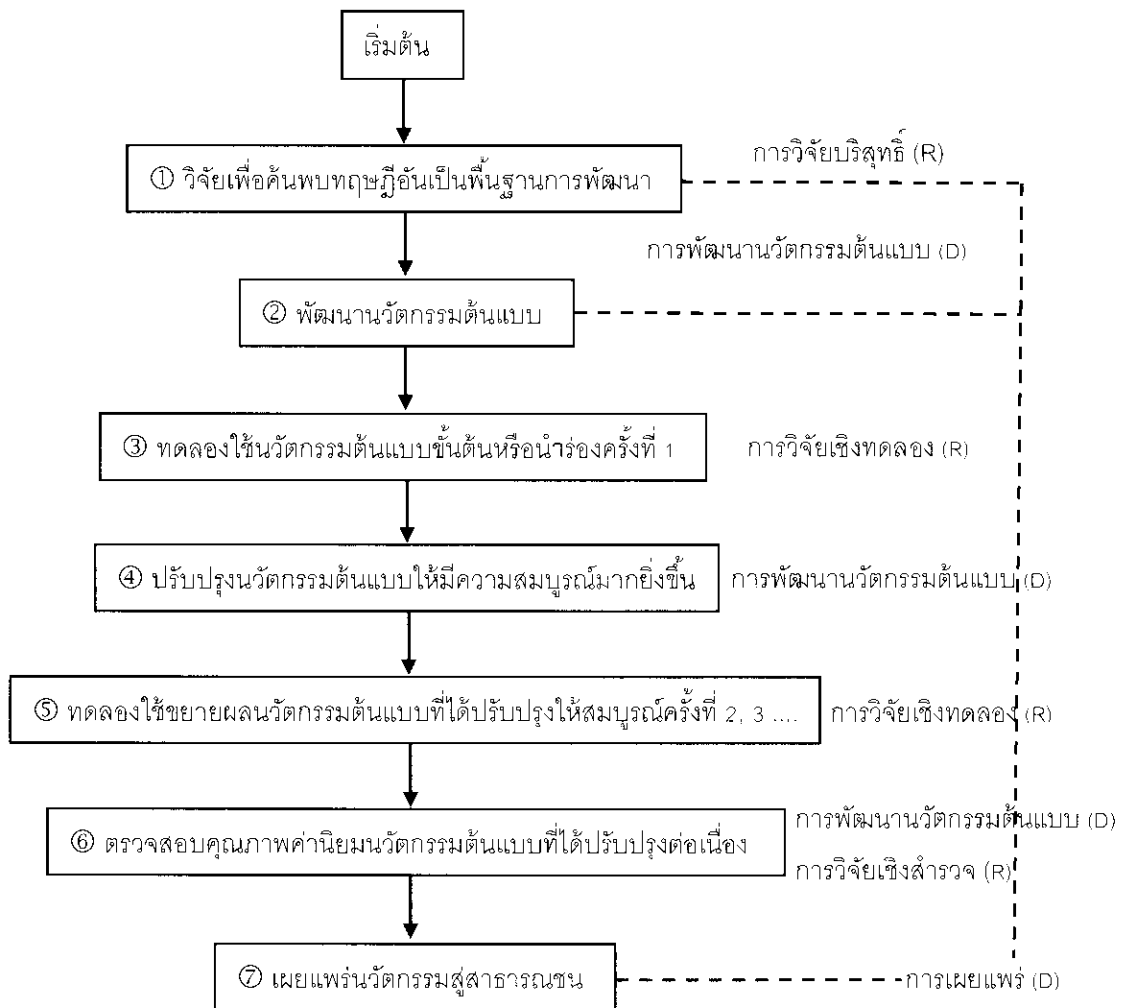
1.2 ความหมายของการพัฒนาชุมชน (Community Development) เป็นกระบวนการพัฒนาดนและกลุ่มคนในชุมชนให้มีศักยภาพเพียงพอและร่วมมือกันปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองและชุมชนตามแผนงานและโครงการที่กำหนดไว้ทั้งการใช้พลังชุมชนและการสนับสนุนจากภายนอกชุมชน (สนธยา พลศรี. 2545 : 49)

จากความหมายของการวิจัยและพัฒนาและความหมายของการพัฒนาชุมชนดังกล่าว จะเห็นได้ว่าเป้าหมายของการวิจัยและพัฒนา และการพัฒนาชุมชนเหมือนกันคือ ยกกระดับคุณภาพชีวิตหรือปรับปรุงชีวิตความ

เป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น โดยใช้วิธีการใหม่ๆ หรือนวัตกรรมที่คิดค้นขึ้นได้จากการวิจัยและพัฒนา ซึ่งในงานพัฒนาชุมชนก็คือ แผนงานและโครงการที่ใช้ในการพัฒนาชุมชนนั่นเอง

2. กระบวนการวิจัยและพัฒนา กับกระบวนการพัฒนาชุมชน

2.1 กระบวนการวิจัยและพัฒนา เป็นกระบวนการทำงานควบคู่กับการวิจัยเพื่อมุ่งพัฒนาทางเลือกหรือวิธีการใหม่ๆ ในการยกระดับคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน คือ (1) วิจัยเพื่อค้นพบทฤษฎีอันเป็นพื้นฐานการพัฒนา (2) พัฒนานวัตกรรมต้นแบบ (3) ทดลองใช้นวัตกรรมต้นแบบขั้นต้นหรือนำร่องครั้งที่ 1 (4) ปรับปรุงนวัตกรรมต้นแบบให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น (5) ทดลองใช้ขยายผลนวัตกรรมต้นแบบที่ได้ปรับปรุงให้สมบูรณ์ (6) ตรวจสอบคุณภาพค่านิยมนวัตกรรมต้นแบบที่ได้ปรับปรุงต่อเนื่อง และ (7) เผยแพร่ นวัตกรรมสู่สาธารณชน ดังรูปภาพ 1

หมายเหตุ D ระหว่างขั้นตอนที่ ① และ ② ขั้นตอนที่ ④ และขั้นตอนที่ ⑥ คือ Development : การพัฒนา

D ขั้นตอนที่ ⑦ คือ Dissemination : การเผยแพร่

R คือ Research : การวิจัยที่ใช้ในขั้นตอนต่างๆ

รูปภาพ 1 กระบวนการวิจัยและพัฒนา

2.2 กระบวนการพัฒนาชุมชน เป็นกระบวนการที่นำแผนงานและโครงการที่กำหนดไว้มาพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน คือ (1) การศึกษาชุมชน (2) การวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน (3) การจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการของชุมชน (4) การวางแผนและโครงการเพื่อพัฒนาชุมชน (5) การดำเนินงานพัฒนาชุมชนตามแผนงานและโครงการพัฒนาชุมชน (6) การประเมินผลงาน และ (7) การทบทวนเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรค

จะเห็นได้ว่าเมื่อพิจารณากระบวนการวิจัยและพัฒนา ซึ่งเป็นกระบวนการศึกษาค้นคว้านวัตกรรมหรือวิธีการใหม่ ในการเพิ่มคุณภาพชีวิต โดยนวัตกรรมดังกล่าวต้องมีฐานการพัฒนาจากผลการศึกษาวิจัยและ เป็นนวัตกรรมต้นแบบ การสร้างนวัตกรรมต้นแบบต้องผ่านการตรวจสอบคุณภาพของนวัตกรรมก่อนนำไปทดลอง ใช้ก่อน มีการนำนวัตกรรมต้นแบบไปทดลองใช้ขั้นต้น นำร่องกับกลุ่มคนที่มีจำนวนเล็กน้อย หรือพื้นที่ขนาดเล็กๆ หลังจากนั้นมีการปรับปรุงนวัตกรรมต้นแบบที่ใช้ให้ดียิ่งขึ้น แล้วนำไปทดลองใช้ขยายผลกับกลุ่มคนที่มีจำนวนมากขึ้น หรือพื้นที่ขนาดใหญ่ขึ้นตามลำดับ มีการปรับปรุงนวัตกรรมต้นแบบอย่างต่อเนื่อง เมื่อผลการทดลองใช้ขยายผลเป็นที่พึงพอใจ ทำการตรวจสอบสำรวจค่านิยมนวัตกรรมที่ใช้ ถ้าผลการตรวจสอบสำรวจค่านิยมเป็นที่พึงพอใจ นำนวัตกรรมเผยแพร่สู่สาธารณชนต่อไป เมื่อเปรียบเทียบกับกระบวนการพัฒนาชุมชน เป็นกระบวนการที่นำแผนงานและโครงการพัฒนาชุมชนไปพัฒนาคุณภาพชีวิต ส่งผลให้คนและชุมชนมีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น แผนงานและโครงการได้มาจากการศึกษาชุมชน การวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน และการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการของชุมชน ขั้นตอนดังกล่าวได้มากจากแนวคิดการพัฒนาชุมชนที่ได้มาจากการศึกษาวิจัยมาแล้วก็จริง แต่การนำแผนงานและโครงการพัฒนาชุมชนไปดำเนินการนั้น จะดำเนินในพื้นที่ของชุมชนทั้งหมดหรือในกลุ่มคนที่มีจำนวนมากตามกลุ่มเป้าหมาย ผลของการดำเนินแผนงานและโครงการพัฒนาชุมชนอาจจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ ประสบผลสำเร็จก็ได้ ถ้ากรณีไม่ประสบผลสำเร็จทำให้เสียทั้งงบประมาณและทรัพยากรทุกด้านที่เกี่ยวข้อง จำนวนมากได้ อาจจะสืบเนื่องมาจากแผนงานและโครงการพัฒนาชุมชนยังไม่ได้ตรวจสอบคุณภาพความเหมาะสมและความสอดคล้องขององค์ประกอบโดยผู้เชี่ยวชาญก่อน จึงทำให้ขาดความน่าเชื่อถือแล้ว ยังไม่มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลด้วย ตลอดจนการประเมินผลการดำเนินแผนงานและโครงการ เครื่องมือที่ใช้ประเมินก็ขาดการตรวจสอบคุณภาพก่อนนำไปประเมินเช่นเดียวกัน ดังนั้นถ้าสามารถนำกิจกรรมที่นำเชื่อถือของกระบวนการวิจัยและพัฒนากระบวนการกับกระบวนการพัฒนาชุมชน ก็จะทำให้การพัฒนาชุมชนเกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพมีความน่าเชื่อถือได้อย่างแท้จริง รวมทั้งสามารถใช้ทรัพยากรที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด

กิจกรรมการวิจัยและพัฒนาในงานพัฒนาชุมชน

การวิจัยและพัฒนาในงานพัฒนาชุมชน มีกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการวิจัยและพัฒนา ดังรูปภาพ 2 กิจกรรมการวิจัยและพัฒนาในงานพัฒนาชุมชน

1. ขั้นตอนการวิจัยเพื่อค้นพบทฤษฎีอันเป็นพื้นฐานการพัฒนา ประกอบด้วย กิจกรรมในกระบวนการพัฒนาชุมชนในขั้นตอน (1) การศึกษาชุมชน (2) การวิเคราะห์ปัญหาชุมชน และ (3) การจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการของชุมชน ทำให้ทราบสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาและแผนงานและโครงการพัฒนาชุมชนที่ช่วยแก้ไขสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาที่ต้องการแก้ไขได้ตรงตามความต้องการของชุมชน ช่วยให้คุณภาพชีวิตของชุมชนดีขึ้นได้

2. ขั้นตอนการพัฒนาแนวคิดกรมต้นแบบ ประกอบด้วย กิจกรรมในกระบวนการพัฒนาชุมชน ขั้นตอนการวางแผนและโครงการเพื่อพัฒนาชุมชนให้สามารถแก้ไขสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาได้อย่างแท้จริงและใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนาตามวงเพิ่มเติมเพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือได้ด้วยกาอ่านแผนงานและโครงการเพื่อพัฒนาชุมชนไปตรวจสอบคุณภาพด้วยการตรวจความเหมาะสมและความสอดคล้องขององค์ประกอบของแผนงานและโครงการดังกล่าวโดยผู้เชี่ยวชาญก่อนปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์มาก ยิ่งขึ้นตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

3. ขั้นทดลองใช้แนวคิดกรมต้นแบบขั้นต้นนำร่องครั้งที่ 1 ประกอบด้วย กิจกรรมในกระบวนการพัฒนาชุมชน ขั้นตอนการดำเนินงานพัฒนาชุมชนตามแผนงานและโครงการพัฒนาชุมชน และขั้นตอนการประเมินผลงาน และใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนาตามวงเพิ่มเติมเพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือได้แล้วยังช่วยประหยัดทรัพยากรที่เกี่ยวข้องด้วย ประกอบด้วย การออกแบบแผนการทดลองใช้แผนงานและโครงการพัฒนาชุมชนต้นแบบ กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กำหนดเครื่องมือการวิจัยหรือเครื่องมือที่ใช้ประเมินแผนงานและโครงการพัฒนาชุมชน สร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัยให้เรียบร้อยก่อน หลังจากนั้นจึงนำแผนงานและโครงการพัฒนาชุมชนต้นแบบทดลองจนเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้ขั้นต้นนำร่องตามแบบแผนการทดลองที่ได้ออกแบบไว้ วิเคราะห์ข้อมูลสรุปผลการทดลองใช้แผนงานและโครงการพัฒนาชุมชนขั้นต้น

4. ขั้นปรับปรุงแนวคิดกรมต้นแบบให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น ประกอบด้วย กิจกรรมในกระบวนการพัฒนาชุมชน ขั้นตอนการทบทวนเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรค นำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงแผนงานและโครงการพัฒนาชุมชนให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น หลังจากนั้นจึงนำไปทดลองใช้ขยายผลต่อไป

5. ขั้นทดลองใช้ขยายผลแนวคิดกรมต้นแบบที่ได้ปรับปรุงให้สมบูรณ์ครั้งที่ 2, 3 ..... ประกอบด้วย กิจกรรมกระบวนการวิจัยและพัฒนา คือ การออกแบบแผนการทดลองใช้แผนงานและโครงการพัฒนาชุมชนที่ได้ปรับปรุงปัญหาอุปสรรคข้างต้นแล้ว กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างขั้นทดลองขยายผล กำหนดเครื่องมือการวิจัยหรือเครื่องมือที่ใช้ประเมินแผนงานและโครงการพัฒนาชุมชนที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้ว หลังจากนั้นจึงนำแผนงานและโครงการพัฒนาชุมชนที่ได้ปรับปรุงปัญหาอุปสรรคดังกล่าว ทดลองจนเครื่องมือการวิจัยที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้วไปทดลองใช้ขยายผลตามแบบแผนการทดลองที่ได้ออกแบบไว้อย่างต่อเนื่องตามจำนวนครั้งที่ต้องการทดลองใช้ขยายผล วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ สรุปผลการทดลองขยายผลใช้แผนงานและโครงการพัฒนาชุมชนที่ได้ปรับปรุงปัญหาอุปสรรค

6. ขั้นตรวจสอบคุณภาพค่านิยมแนวคิดกรมต้นแบบที่ได้ปรับปรุงต่อเนื่อง ประกอบด้วย กิจกรรมกระบวนการวิจัยและพัฒนา คือ การสำรวจหรือสอบถามคุณภาพค่านิยมในแผนงานและโครงการพัฒนาชุมชนที่ได้นำไปทดลองใช้ ประกอบด้วย การออกแบบแผนการทดลองใช้แผนงานและโครงการพัฒนาชุมชนที่ได้ปรับปรุงต่อเนื่อง กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการสำรวจหรือสอบถามคุณภาพค่านิยมในแผนงานและโครงการพัฒนาชุมชนที่ได้นำไปทดลองใช้ กำหนดเครื่องมือการวิจัยหรือเครื่องมือที่ใช้สำรวจหรือสอบถามคุณภาพค่านิยมในแผนงานและโครงการพัฒนาชุมชน ดำเนินการให้ประชากรและกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสำรวจหรือแบบสอบถามคุณภาพค่านิยมในแผนงานและโครงการพัฒนาชุมชนที่ได้นำไปทดลองใช้ วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ สรุปผลการตรวจสอบค่านิยม

7. ขั้นเผยแพร่แนวคิดกรมสู่สาธารณชน ประกอบด้วย การนำผลการวิจัยและพัฒนาที่ได้หรือการนำแผนงานและโครงการพัฒนาชุมชนที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพค่านิยมแล้ว เผยแพร่ในงานประชุมวิชาการ หรือเขียนบทความเผยแพร่ในวารสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนให้ผู้ที่สนใจได้ศึกษาต่อไป

ขั้นตอนการวิจัยและพัฒนา

กิจกรรมการพัฒนาชุมชนและกิจกรรมการวิจัยและพัฒนา

① ขั้นตอนการวิจัยเพื่อค้นพบ
ทฤษฎีอันเป็นพื้นฐานการพัฒนา

- การศึกษาชุมชน การวิเคราะห์ปัญหาชุมชน และการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการของชุมชน

② ขั้นตอนการพัฒนานวัตกรรม
ต้นแบบ

- ★ การจัดทำแผนงานและโครงการพัฒนาชุมชน
- ★ การตรวจสอบคุณภาพของแผนงานและโครงการพัฒนาชุมชนโดยผู้เชี่ยวชาญ

③ ขั้นทดลองใช้นวัตกรรมต้นแบบ
ขั้นต้น (นำร่อง) ครั้งที่ 1

- ◆ การออกแบบแผนการทดลองเพื่อนำร่องใช้แผนงานและโครงการพัฒนาชุมชน
- ◆ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- ◆ เครื่องมือการวิจัย
- ◆ การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย
- ◆ การดำเนินการทดลองนำร่องใช้แผนงานและโครงการพัฒนาชุมชนตามที่ได้ออกแบบแผนการทดลอง
- ◆ วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการทดลองใช้ขั้นต้น

④ ขั้นปรับปรุงนวัตกรรมต้นแบบ
ให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

- ▣ ปรับปรุงแผนงานและโครงการพัฒนาชุมชนต้นแบบให้มีความสมบูรณ์มากขึ้นจากปัญหาอุปสรรคที่พบ

⑤ ขั้นทดลองใช้ขยายผลนวัตกรรม
ต้นแบบที่ได้ปรับปรุงให้สมบูรณ์
ครั้งที่ 2, 3 .....

- ◇ การออกแบบแผนการทดลองใช้แผนงานและโครงการพัฒนาชุมชนที่ได้ปรับปรุงปัญหาและอุปสรรคแล้ว
- ◇ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- ◇ เครื่องมือการวิจัยที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้ว
- ◇ ดำเนินการทดลองใช้แผนงานและโครงการพัฒนาชุมชนที่ได้ปรับปรุงปัญหาและอุปสรรคแล้วตามจำนวนครั้งที่ต้องการทดลองใช้ขยายผล
- ◇ วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้และสรุปผลการทดลองใช้ขยายผล

⑥ ขั้นตรวจสอบคุณภาพค่านิยม
ต้นแบบที่ได้ปรับปรุงต่อเนื่อง

- ◎ การออกแบบแผนการทดลองใช้แผนงานและโครงการพัฒนานวัตกรรมชุมชนที่ได้ปรับปรุงต่อเนื่อง
- ◎ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- ◎ เครื่องมือการวิจัย
- ◎ การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

- ◎ การสำรวจตรวจสอบคุณภาพค่านิยมการใช้แผนงานและโครงการพัฒนาชุมชนที่ได้ปรับปรุงต่อเนื่อง
- ◎ วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้และสรุปผลการสำรวจตรวจสอบคุณภาพค่านิยม
- ๗ ชั้นเผยแพร่แนวคิดกรมสู่สาธารณชน ◆ สรุปผลการวิจัยและพัฒนาในงานพัฒนาชุมชน เขียนรายงานผลการวิจัยและพัฒนาในงานพัฒนาชุมชน ส่งเผยแพร่ในรูปแบบบทความการวิจัย หรือนำเสนอผลงานการวิจัยและพัฒนาในงานพัฒนาชุมชนในที่ประชุมสัมมนาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน

รูปภาพ 2 กิจกรรมการวิจัยและพัฒนาในงานพัฒนาชุมชน

สรุป

การวิจัยและพัฒนาในงานพัฒนาชุมชนช่วยในการพัฒนาชุมชนของนักพัฒนาชุมชนมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลได้แล้ว ยังช่วยให้นักพัฒนาชุมชนได้รับการยอมรับความเป็นมืออาชีพ กล่าวคือ ช่วยให้ผลการพัฒนาชุมชนเป็นระบบมีความน่าเชื่อถือแล้ว ยังช่วยในการใช้งบประมาณและทรัพยากรทุกด้านได้คุ้มค่าและประหยัดตอบสนองความต้องการของชุมชนและช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนได้อย่างแท้จริง ตลอดจนนักพัฒนาชุมชนที่สนใจสามารถนำแผนงานและโครงการพัฒนาชุมชนไปประยุกต์ใช้ในบริบทที่ตนเองรับผิดชอบพัฒนาชุมชนได้ด้วย

เอกสารอ้างอิง

- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. (2543). *กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา*. กรุงเทพฯ : อูษาการพิมพ์.
- สนธยา พลศรี. (2545). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : ไอ.เอส.พรินติ้ง.